

La política catalana i la gestió de la diversitat religiosa

MANUEL PÉREZ

PERIODISTA

El Centre UNESCO de Catalunya s'encarrega, per a diferents ajuntaments catalans (Barcelona, Badalona, Salt...), d'un servei d'assessorament en la gestió de la diversitat religiosa local i de mediació de conflictes relacionats d'alguna manera amb el fet religiós tal com s'expressa al municipi. A la pràctica, això vol dir facilitar el diàleg entre líders polítics i religiosos de la ciutat perquè uns i altres coneguin les responsabilitats i necessitats respectives, es facin costat mútuament i generin complicitats beneficioses per al conjunt dels ciutadans.

L'experiència acumulada en l'exercici d'aquesta tasca i els reptes i les dificultats que evidencia van fer que el Centre UNESCO de Catalunya es decidís a organitzar, el 2 de desembre passat, una trobada de reflexió conjunta amb representants del món polític, acadèmic i religiós sobre "Diversitat religiosa, responsabilitat política i cohesió social. Els partits i les seves polítiques en el tractament de la diversitat religiosa a Catalunya".

La trobada, emmarcada en l'activitat de la Xarxa Internacional sobre Religions i Mediació en Zones Urbanes (www.unescocat.org/religions-mediacio), va comptar amb el suport de la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona i del Departament de Governació i Administracions Públiques de la Generalitat de Catalunya, com també amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans. A continuació, presentem una síntesi de les reflexions compartides aquell dia.

LA SITUACIÓ

L'arribada més o menys recent de persones de tots els continents canvia profundament la societat catalana. A imatge dels governants, se les acull amb incertesa. Hi ha una acceptació lenta d'aquesta transformació, dominada per la por que la pluralitat existent porti a una situació de fragmentació.

En aquest context, es para una atenció creixent a les diferents religions. El seu coneixement i reconeixement encara són, però, minoritaris i superficials, sovint limitats a aspectes folklòrics o culturals. Es menyspreen aspectes com ara l'aportació

social que fan o la centralitat que tenen en la vida de les persones. Se les ignora com a possibles motors de compromís polític. El nostre sistema educatiu n'és en bona part responsable; és que encara no ha trobat la manera d'ensenyar –que és el contrari d'adoctrinar– sobre la religió. Als catalans se'ns educa en una certa frustració: perquè sapiguem què hem de fer (quins són els nostres deures ciutadans) però no per què hem de fer-ho (en quins valors i quines conviccions hem de pugar aquests deures).

En l'àmbit polític, la diversitat religiosa es percep essencialment com a problemà-

tica. Predomina una certa sensació d'urgència, que paralitza o precipita la presa de decisions. La gestió que se'n fa és insuficient. Es caracteritza per una comprensió poc aprofundida de la laïcitat, principi que sovint ens apropiem com la solució màgica als reptes de la multireligiositat. Els drets de les minories religioses estan més reconeguts de paraula que de fet. En part, subsisteixen la indiferència i la marginació predominants fins fa encara molt poc. A més, es presenten programes per la convivència i el diàleg en part ideats per transmetre una imatge de tolerància i igualtat que és exagerada. Finalment, les lleis i les normes estan desfasades en molt aspectes. Tot plegat, d'altra banda, sembla que com a la resta d'Europa.

ELS REPTES I LES RECOMANACIONS

Per garantir els drets relacionats amb la religió –però també el pensament i la consciència de les persones– l'acció legal és imprescindible i alhora insuficient. Cal una transformació més profunda, fruit de l'adopció, tant per part del món polític com del religiós, d'una veritable cultura del diàleg. No tant perquè tots plegats aprenguin a negociar acords concrets i definitius com per responsabilitzar-se i escoltar-se en la recerca –que mai no s'hauria de donar per completament tancada– dels fonaments de la nova societat.

Aquesta cultura del diàleg cal que es propagui en diferents entorns. En l'àmbit polític, primer, entre legisladors i responsables locals. Malgrat la voluntat parlamentària d'aixoplugar els ajuntaments i combatre, per exemple, la dispersió de criteris entre uns i altres, aquests encara se senten massa lluny del que es decideix des de dalt i de com es decideix. L'àmbit local reclama, en aquest sentit, uns plantejaments dels partits sobre la gestió de la diversitat religiosa que siguin més clars i aplicables. En segon lloc, en la política local s'imposa la necessitat de transmetre a la societat un cert consens governamental que protegeixi mínimament aquesta dimensió religiosa que afecta tan profundament la vida de les persones. Per exemple, per mitjà d'una oposició no destructiva o d'un treball col·laboratiu entre diferents municipis, especialment quan són veïns.

En l'àmbit específicament religiós, cal un major esforç de diàleg a l'interior de les comunitats. Un diàleg que sigui autocrític i coratjós, en el sentit que els protagonistes assumeixin d'entrada la possibilitat de sortir-ne transformats. Un diàleg, també, centrat en la recerca de fórmules per conciliar els propis camins de

felicitat proposats tradicionalment amb els valors que han de ser –i no són prou– compartits amb els altres membres de la societat actual.

En paral·lel als diàlegs interns hi ha, finalment, el repte del diàleg que ha de tenir lloc, cara a cara, entre el món polític i el religiós. Un diàleg que condueixi a establir un nou model de cooperació que no caigui en un intervencionisme polític excessiu (ni en negatiu, a l'hora de limitar, ni en positiu, a l'hora de facilitar) ni tampoc generi unes expectatives excessives sobre el rol i l'aportació que poden i han de fer les comunitats religioses.

A l'hora de posar en marxa aquest diàleg, cal començar per plantejar-se el tema de la representativitat de les religions. En aquest sentit, s'ha de denunciar l'excessiva tendència dels responsables polítics a dirigir-se als poders i no a les bases de les comunitats i també a generar interlocutors únics, amb el consegüent

La política local reclama plantejaments més clars i aplicables dels partits sobre la gestió de la diversitat religiosa

clientelisme que això comporta. Per això, han d'entendre que les diferents religions no són iguals entre elles, i ni tan sols uniformes a l'interior de si mateixes. A més, han de partir de la base que algunes comunitats religioses no funcionen, internament, de forma democràtica, amb representants escollits per la comunitat de forma participativa. Aquestes comunitats, per la seva banda, han d'avançar cap a una major democratització, camí imprescindible per a un millor encaix en la societat catalana. Tot això el que fa és posar en relleu la falta de coneixement que ambdós mons tenen sobre l'altre.

Per últim, perquè aquest diàleg entre política i religió arribi a bon port els seus protagonistes han de comprometre's a respectar certes regles. Per exemple, els polítics han d'evitar instrumentalitzar les nombroses diferències existents a l'interior de les comunitats religioses, de la mateixa manera com les comunitats no han d'instrumentalitzar l'habitual falta de consens polític o governamental. Hi ha uns reptes majúsculs i urgents que, tot i afectar una dimensió essencial de totes les persones que formen la societat catalana, sembla que tot just es comencen a posar sobre la taula.